

Не шануйма русыфікацыі!

У 1933 годзе маскоўскія камуністы змянілі практычную граматыку й правапіс беларускае мовы, русыфікуючы іх. Нідзе, дзе няма НКВД, Беларусы іхнае зьмены ня прынялі. Але вось некаторыя Беларусы, незалежныя ад НКВД, у цытатах із савецкіх беларускай моваю выданнях заховаюць гэныя русыфікацыйныя зьмены. Чаму й нашто гэта робіцца? Ці дзеля прышчэплення гэных зьменаў? Ці каб псаваць кроў чытачом? Ці каб паказаць нягоднасьць гэных зьменаў? Першыя дзьве мэты сусім непатрэбныя, а дзеля трэцяе даволі напісаць артыкул, каб раз і назаўсёды паказаць нягоднасьць гэных зьменаў. Гэта ў сваім часе й было зроблена аўтарам гэтых радкоў. Каму здаецца гэтага недаволі, няхай напіша яшчэ, але няхай не паскудзе нашае мовы гэнымі зьменамі. Цытаты із савецкага беларускай моваю друку трэба падаваць змяніўшы іхныя русыфікацыйныя зьмены ў граматыцы й правапісе на хормы беларускія.

Маскоўскія бальшавікі замянілі стары расейскі правапіс новым. Стары правапіс ня быў у ўсіх сваіх замененых часьцэх блгі, а новы ня ў усіх часьцэх добры. Але дарма! У ўсім СССР у цытатах із пісаньняў старым расейскім правапісам замяняюць стары правапіс новым. Часта з розных тэхнічных прычынаў робяць гэта і вонках СССР. Чаму мы ня маем гэтага рабіць, калі маем дачыненне з чыста нягоднымі зьменамі?!

Захоўвайма хорму сваіх назоваў

Няма што й казаць, што калі мы пішам пабеларуску, то мусім захоўваць хорму беларускіх геаграфічных і асабовых назоваў. Прадстаўнікі іншых народаў, калі пішучы і чужой моваю, таксама захоўваюць собскую хорму сваіх асабовых назоваў і назоваў мясцовасьцяў свайго краю. Гэтак—жа, хоць недакладна й несыстэматычна, робяць і Беларусы, калі пішучы неславянскай моваю. Тут адно хачу зацэміць агульна, што, пішучы чужой неславянскай моваю, трэба беларускія назовы пісаць так, як мы іх пішам пабеларуску лацініцаю^{1а}. Але ведама, трэба ўмець пабеларуску пісаць лацініцаю: хто гэтага ня ўмее, той напіша сваё прозьвішча *Ragacz, Ganczaronak* замест *Rahač, Hančaronak*.

Але тыя—ж Беларусы, калі пішаць якой славянскай моваю (звычайна расейскай або польскай), дык свае назовы звычайна абазначаюць пачужому. Аўтар гэтых радкоў ня лепшы за іншых. Але нядаўна мне давалося шмат пісаць расейскай моваю пра Беларусь і ейную гісторыю, і я пераканаўся, што й пішучы расейскай, а значыцца й іншай моваю славянскай, трэба беларускія собскія назовы пісаць пабеларуску. Гэтак робячы, мы не заціраем моўнае індывідуальнасьці свайго народу і свайго краю; шануем нашу нацыянальную апрычонасьць і прывучаем шанаваць яе іншых.

Пры пісаньню якой славянскай моваю прыныць застаецца той самы дзеля абазначэньня беларускіх собскіх назоваў, што й пры пісаньню моваю неславянскай. Калі ў

¹ Як гэтыя зьмены не нягодныя, а рэдчас прышчэпляюцца. Прыкладам, сёлета беларуская моладзев у Кліўлэндзе (ЗША) выдала абразкі з каляднымі й новагоднімі зычэньнямі. Ініцыятыва вельмі добрая, абразкі таксама выбраныя харошыя, але вось там знаходзім: „Шчасьлівага Новага Года!“ (замест *Году*). Калі ўжо давалося (з гаворкі вышла!) сказаць пра гэныя абразкі, трэба дадаць, што й вершы ў іх найчасцей надта слабыя. Хай налета хтось, хто троху знаецца на вершах, правярае іх. Надрукаваньня на здаровальных абразковых картачках народныя творы (прыпеўкі, часткі песьняў) сусім добрыя.

^{1а} Адхіны ад гэтага пісаньня могуць быць вельмі рэдкія і не заўсёды канечне патрэбныя. Гэтак, прыкладам, пішучы ангельскай моваю, у каторай гук *ч* абазначаецца літарамі *ch*, валеі канцавы гук нашых прозьвішчаў на *-іч* (*Смолич*) абазначаць літарамі *ch* (*Smolich*), бо ў краю з ангельскаю моваю замест нашага *č* друкавалі *б с* (*Smolic*), значыцца, нашае прозьвішча страціла—б сваю беларускую хорму, а прыняло—б хорму польскую.